

STAVLJANJE OSOBNE ZAŠTITNE OPREME NA TRŽIŠTE

UVOD

Područje uporabe i načina stavljanja u promet osobnih zaštitnih sredstava propisano je Zakonom o zaštiti na radu (N.N., br. 59/96., 94/96., 114/03., 86/08. i 75/09.), Pravilnikom o uporabi osobnih zaštitnih sredstava (N.N., br. 39/06.) i Pravilnikom o stavljanju na tržište osobne zaštitne opreme (N.N., br. 89/10.).

Zakon o zaštiti na radu propisuje obvezu poslodavca da:

- osigura odgovarajuća osobna zaštitna sredstva ako se pravilima zaštite na radu ili organizacijskim mjerama ne mogu u potpunosti otkloniti opasnosti za sigurnost i zdravlje radnika,
- osigura da ih radnici koriste pri obavljanju poslova,
- ne smije staviti u uporabu osobno zaštitno sredstvo ako nije izrađeno u skladu s propisima o zaštiti na radu i ako nije ispravno,
- isključi iz uporabe osobno zaštitno sredstvo na kojem su nastale promjene koje bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje radnika,
- osigura da pristup opasnim područjima imaju samo oni radnici koji su dobili posebne upute i odgovarajuća zaštitna sredstva.

Također obvezuje proizvođača osobnih zaštitnih sredstava da prilikom proizvodnje primijeni propise zaštite na radu uz poštovanje odre-

đenih ergonomskih načela, a uvoznik, odnosno trgovačko društvo koje ih stavlja u promet mora osigurati tehničke upute i upute za uporabu na hrvatskom jeziku.

Pravilnik o uporabi osobnih zaštitnih sredstava:

- daje definiciju osobnog zaštitnog sredstva,
- utvrđuje obvezu poslodavca da:
  - osigura odgovarajuća osobna zaštitna sredstva za poslove za koje je to utvrđeno procjenom opasnosti,
  - osigura da osobna zaštitna sredstva ispunjavaju propisane zahtjeve,
  - osigura upute na hrvatskom jeziku za uporabu osobnih zaštitnih sredstava,
  - osposobi teoretski i praktično radnike za pravilnu uporabu i namjensku uporabu osobnih zaštitnih sredstava,
  - ocjenjuje osobna zaštitna sredstva u smislu ispunjavanja propisanih zahtjeva,
  - obavještava radnike i njihove predstavnike o rizicima pri obavljanju određenih poslova, pri kojima se moraju koristiti osobnim zaštitnim sredstvima,
  - se savjetuje s radnicima, odnosno njihovim predstavnicima pri izboru osobnog zaštitnog sredstva,
- utvrđuje obvezu radnika da upotrebljava propisana osobna zaštitna sredstva.

Pravilnikom o stavljanju na tržište osobne zaštitne opreme uređuju se:

- uvjeti za stavljanje na tržište osobne zaštitne opreme i
- bitni sigurnosni zahtjevi kojima osobna zaštitna oprema mora udovoljavati, zbog osiguranja zaštite zdravlja i sigurnosti korisnika.

Danom stupanja na snagu ovoga Pravilnika prestao je važiti Pravilnik o stavljanju na tržište osobne zaštitne opreme (N.N., br. 106/07. i 121/07.).

SADRŽAJ PRAVILNIKA O STAVLJANJU NA TRŽIŠTE OSOBNE ZAŠTITNE OPREME

Pravilnik o stavljanju na tržište osobne zaštitne opreme (OZO) utvrđuje:

- definiciju osobne zaštitne opreme (detaljnija definicija u odnosu na definiciju osobnog zaštitnog sredstva prema Pravilniku o uporabi osobnih zaštitnih sredstava)
- uvjete pod kojima se osobna zaštitna oprema može stavljati na tržište i u uporabu (ako uz pravilno održavanje i uporabu za namijenjenu svrhu, čuva zdravlje i jamči sigurnost korisnika i nema utjecaja na zdravlje i sigurnost drugih osoba, domaćih životinja ili dobara),
- bitne zahtjeve za sigurnost i zdravlje kojima mora udovoljavati osobna zaštitna oprema,
- kategorije osobne zaštitne opreme,
- način određivanja usklađenosti s propisanim bitnim zahtjevima,
- postupke ocjenjivanja sukladnosti,
- oznaku sukladnosti.

Bitni zahtjevi za sigurnost i zdravlje osobne zaštitne opreme

OZO mora pružati odgovarajuću zaštitu od svih rizika koji se susreću.

Bitni zahtjevi odnose se na:

- **načela projektiranja** koja uključuju ergonomiju (OZO mora biti projektirana i izrađena

tako da, u predvidivim uvjetima uporabe za koju je namijenjena, korisniku omogućava obavljanje rizične aktivnosti, uz primjerenu zaštitu najveće moguće razine);

- **neškodljivost OZO-a** (OZO mora biti oblikovana i proizvedena tako da isključuju rizike i druge štetne čimbenike u predvidljivim uvjetima uporabe);
- **udobnost i učinkovitost** (OZO mora biti projektirana i izrađena tako da olakša ispravno postavljanje na korisnika i da ostane na mjestu u predvidljivom razdoblju uporabe, imajući u vidu čimbenike okoliša, pokrete koje treba napraviti i položaje koje treba zauzeti. U tu svrhu mora postojati mogućnost optimalnog prilagođavanja OZO-a korisniku svim prikladnim sredstvima, kao što su odgovarajući sustavi prilagođavanja i pričvršćivanja ili opskrba odgovarajućim rasponom veličina);
- **informacije koje dostavlja proizvođač** (informacija mora sadržavati podatke o: imenu i adresi proizvođača, odnosno njegovog ovlaštenog zastupnika, načinu skladištenja, uporabe, čišćenja, održavanja, servisiranja i dezinfekciji OZO-a, svojstvima kako je zabilježeno tijekom tehničkih ispitivanja za provjeru razina ili klasa zaštite koju osigurava navedena OZO, klasama zaštite primjerenim različitim razinama rizika i odgovarajućim ograničenjima uporabe, krajnjem roku zastarijevanja ili razdoblju zastarijevanja za OZO ili neke od njezinih komponenata, vrsti ambalaže pogodnoj za transport, značenju svake oznake o uputi koja mora biti razumljiva i jasna i mora biti na hrvatskom jeziku i dr.).

Neki tipovi i klase OZO-a moraju ispunjavati i dodatne zajedničke zahtjeve kao što su:

- OZO koja obuhvaća dijelove tijela koji se štite (mora imati dostatno prozračivanje zbog ograničavanja znojenja prilikom uporabe, a ako to nije moguće, mora biti opremljena uređajima koji apsorbiraju znoj)
- OZO za lice, oči i dišne putove (zahtjev minimalnog ograničavanja vidnog polja, sprečavanje orošavanja i dr.)

- OZO podložna starenju
- OZO koja može biti zahvaćena prilikom uporabe (OZO mora imati odgovarajući prag otpornosti iznad kojeg će se sastavni dio raskinuti i otkloniti opasnost)
- OZO za uporabu u eksplozivnim atmosferama (mora biti projektirana i proizvedena tako da ne može biti izvor strujnog, elektrostatičkog ili udarom induciranog luka ili iskre koji bi mogli izazvati zapaljenje eksplozivne mješavine)
- OZO za uporabu u vrlo opasnim situacijama (obavijesti u uputama koje proizvođač dostavlja zajedno s OZO za uporabu u vrlo opasnim situacijama moraju uključivati podatke namijenjene isključivo stručno osposobljenim pojedincima koji su kvalificirani da ih protumače i osiguraju da ih korisnik primijeni)
- ostala OZO navedena u Pravilniku.

Neka osobna zaštitna oprema mora ispunjavati i dodatne zahtjeve specifične za određene rizike kao npr.:

- *Zaštita od mehaničkog udara (sudar s predmetom ili pad predmeta; zahtjev za apsorpciju udara), sprečavanje pada zbog klizanja* (vanjski potplati obuće projektirane za sprečavanje klizanja, moraju biti tako projektirani, proizvedeni i opremljeni dodatnim elementima, da osiguraju zadovoljavajuće prijanjanje stiskom ili trenjem, uzimajući u obzir prirodu ili stanje površine);
- *Sprečavanje padova s visine* (uključuje pojas, odnosno opremu za tijelo te sustav pričvršćivanja koji se može spojiti na pouzdano sidrište. OZO mora biti projektirana tako da u predvidivim uvjetima uporabe okomito padanje korisnika bude svedeno na minimum, zbog sprečavanja sudara s preprekama, te da sila kočenja ne dosegne graničnu vrijednost, kod koje se može očekivati tjelesna ozljeda ili kidanje ili lomljenje neke komponente OZO-a koje bi moglo prouzročiti pad korisnika);
- *Mehaničke vibracije, zaštita od mehaničkih ozljeda* kao što su ogrebotine, posje-

kotine, ubodi, ugrizi (materijali od kojih je izrađena OZO moraju biti odabrani i ugrađeni tako da osiguraju da ta klasa OZO-a pruža dovoljan otpor na habanje, probijanje ili duboko zasijecanje u predvidivim uvjetima uporabe);

- *Zaštita od štetnih djelovanja buke* (moraju prigušiti buku do te mjere da ekvivalentna razina buke koju korisnik osjeti nipošto ne prijeđe granične dnevne vrijednosti utvrđene propisima o zaštiti radnika na radu);
- *Zaštita od topline, odnosno vatre* (mora posjedovati sposobnost toplinske izolacije i odgovarajuću mehaničku čvrstoću za predvidive uvjete uporabe), *zaštita od hladnoće* (mora imati sposobnost toplinske izolacije i mehaničku čvrstoću primjerenu predvidivim uvjetima uporabe za koje je stavljen na tržište);
- *Zaštita od strujnog udara* (OZO oblikovana za zaštitu tijela ili dijela tijela od učinaka električne struje, mora biti dovoljno izolirana od napona kojima korisnik može biti izložen u najnepovoljnijim predvidivim uvjetima);
- *Zaštita od zračenja* (zahtjev za apsorpciju/refleksiju, sprečavanje prodora zračenja i sl.), *zaštita od opasnih tvari i uzročnika zaraze* (zaštita dišnih putova, zaštita od dodira kože i očiju).

Kategorije OZO-a

Osobna zaštitna oprema za različite namjene, a s obzirom na stupanj opasnosti koji proizlazi iz poslova pri kojima se upotrebljava razvrstana je po kategorijama:

- *Kategorija I* obuhvaća OZO za koju proizvođač ili njegov ovlašten zastupnik predviđa da korisnik može sam ocijeniti stupanj osigurane zaštite pred minimalnim rizicima, te čije učinke, ako su postupni, može sigurno i pravovremeno utvrditi,
- *Kategorija II* obuhvaća OZO koja nije oprema kategorije I i III,
- *Kategoriju III* obuhvaća OZO koja je namijenjena zaštiti od smrtnih opasnosti te

opasnosti koje mogu ozbiljno i nepopravljivo oštetiti zdravlje i čije trenutne učinke, koje predviđa proizvođač ili njegov ovlašten predstavnik, korisnik ne može pravovremeno utvrditi.

Pri raspoređivanju osobne zaštitne opreme u kategorije primjenjuju se odgovarajući postupci za ocjenu sukladnosti.

Postupci ocjene sukladnosti

Osobna zaštitna oprema smatra se usklađenom s bitnim zahtjevima ako nosi propisanu oznaku sukladnosti, te za koju proizvođač može, na zahtjev, osigurati izjavu o sukladnosti i priložiti potvrdu izdanu od ovlaštenog tijela za ocjenjivanje sukladnosti.

Potvrdom se potvrđuje se da je OZO usklađena s odgovarajućim hrvatskim normama kojima su prihvaćene usklađene europske norme, te da je ocijenjena na razini pregleda tipa sukladno članku 10., stavku 4., podstavku 1. i 2. Pravilnika o stavljanju na tržište osobne zaštitne opreme.

Prije serijske proizvodnje OZO-a, proizvođač ili njegov ovlašten zastupnik moraju dostaviti ovlaštenom tijelu model za pregled tipa.

Tijelo za ocjenu sukladnosti mora obaviti pregled tipa na način da:

- pregleda tehničku dokumentaciju proizvođača za OZO
- pregleda model OZO-a.

Ako model odgovara bitnim zahtjevima, tijelo za ocjenjivanje sukladnosti izrađuje potvrdu o pregledu tipa i o tome izvještava podnositelja zahtjeva.

Tijekom proizvodnje OZO-a, ako se radi o kompleksno oblikovanoj osobnoj zaštitnoj opremi namijenjenoj za zaštitu od smrtnih opasnosti ili opasnosti koje mogu nepovratno oštetiti zdravlje, za koje projektant pretpostavlja da njihove neposredne učinke korisnik ne može prepoznati u dostatnom vremenu, a zbog provjere sukladnosti izrađene OZO s tipom opisanim u potvrdi o pregledu tipa i odgovarajućim bitnim zahtjevi-

ma, proizvođač je, prema svojem izboru, dužan provoditi jedan od sustava upravljanja kvalitetom za OZO – sustav upravljanja kvalitetom konačnog proizvoda prema propisanom postupku. Proizvođač je, također, dužan tijelu za ocjenu sukladnosti podnijeti zahtjev za ocjenu sustava upravljanja kvalitetom konačnog proizvoda.

Proizvođač ili njegov ovlašten zastupnik dužan je za svu OZO koju izradi ili stavi na tržište, osigurati izjavu o sukladnosti prema obrascu iz Priloga V/1, odnosno V/2, zbog potvrđivanja da je ona sukladna odredbama Pravilnika o stavljanju na tržište osobne zaštitne opreme i na zahtjev je dostaviti nadležnim tijelima te na svaku postaviti propisanu oznaku sukladnosti.

Slika 1. Shematski prikaz postupka ocjenjivanja sukladnosti OZO-a

ULOGA POSLODAVCA/NJEGOVOG OVLAŠTENIKA/STRUČNJAKA PRI NABAVI OZO-A

Prilikom nabave osobnog zaštitnog sredstva i opreme poslodavac bi trebao utvrditi:

- postupak nabave,
- koja osobna zaštitna sredstva i opremu je dužan osigurati prema izrađenoj procjeni opasnosti, odnosno s obzirom na opasnosti koje proizlaze iz obavljanja poslova,
- način utvrđivanja odgovarajućeg osobnog zaštitnog sredstva i opreme,

- način provjere da li je priložena potrebna dokumentacija za nabavljeno osobno zaštitno sredstvo i opremu kao što su upute za uporabu, izjava o sukladnosti, potvrda izdana od ovlaštenog tijela za ocjenjivanje sukladnosti (ako je to propisano za određeno osobno zaštitno sredstvo i opremu) te da li se nalazi na osobnom zaštitnom sredstvu i opremi propisana oznaka sukladnosti.

Poslodavac ne bi smio nabaviti osobna zaštitna sredstva i opremu koja ne posjeduje navedenu dokumentaciju.

Prije nabave određenog osobnog zaštitnog sredstva i opreme, poslodavac/njegov ovlaštenik trebao bi se savjetovati sa stručnjakom za zaštitu na radu i radnicima ili njihovim predstavnicima.

ZAKLJUČAK

Pravilnik o stavljanju na tržište osobne zaštitne opreme usklađen je s EU direktivom, a propisuje zahtjeve kojima mora udovoljavati osobna zaštitna oprema, s obzirom na namjenu, u uporabi, obveze proizvođača pri projektiranju i proizvodnji osobne zaštitne opreme, postupke utvrđivanja sukladnosti i kvalitete proizvoda što bi trebalo biti jamstvo više kvalitete i veće učinkovitosti proizvoda. Također ovaj propis će pridonijeti i uređivanju tržišta u segmentu stavljanja u promet osobne zaštitne opreme te sprečavanju uvoza osobnog zaštitnog sredstva i opreme koji ne zadovoljava propisane kriterije kvalitete.

*Zlata Trupčević, dipl. ing. kem. tehn.,
stručnjak za zaštitu na radu
Velika Gorica*